

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Znasz ty Ewangeliją?

Author: Magdalena Bąk

Citation style: Bąk Magdalena. (2018). Znasz ty Ewangeliją?. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 364-366). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Znasz ty Ewangelię?

O cytacie

Słowa te pochodzą z części IV CYKLU DZIADY Adama Mickiewicza. Wypowiada je Ksiądz, który, widząc, że jego gość – Pustelnik (będący, jak się później okaże, jego dawnym uczniem), pragnie popełnić samobójstwo z powodu nieszczęśliwej miłości, oburza się na „taką myśl bezbożną” i zadaje cytowane pytanie: „Znasz ty Ewangelię?”. Chce w ten sposób przypomnieć sięgającemu po sztylet młodzieńcowi, jakie są powinności chrześcijanina i czego mu czynić w żadnym razie nie wolno. W odpowiedzi padają równie znamienne słowa Pustelnika: „A znasz ty nieszczęście?”. Przeciwwstawienie EWANGELII i nieszczęścia w romantycznym stylu uwzniośla to ostatnie, pokazuje, że miłość, która spowodowała tak wielkie cierpienie, jest wartością nadrzędną, siłą, która może złamać ludzką psychikę i postawić jednostkę poza jakimkolwiek porządkiem czy prawem.

W *Dziadów* części IV Pustelnik przybywa do domu Księdza, aby w czasie trzech godzin odegrać na jego oczach historię swojej nieszczęśliwej miłości, a w finale ponownie popełnić samobójstwo (ponieważ, jak można się domyślać, tajemniczy gość nie jest postacią z krwi i kości, ale upiorem). Pustelnik jest uosobieniem romantycznych wartości: miłości silniejszej niż śmierć, cierpienia bez granic, ponadprzeciętnej wrażliwości, skrajnego indywidualizmu. Ksiądz reprezentuje natomiast w przywoływanej scenie zarówno wartości chrześcijańskie, jak i bezpieczną egzystencję, uporządkowaną ustalonymi z góry i przyjmowanymi „na wiarę” prawami. Intencją pytania „Znasz ty Ewangelię?” jest więc również próba skłonienia Pustelnika do tego, aby podporządkował się wyższemu prawu zamiast nadludzkiem wysiłkiem woli kształtować swój los, rzucając wyzwanie Bogu i ludziom. Ta słynna wymiana zdań pomiędzy Księdzem i Pustelnikiem/Upiorem/Gustawem jest też do pewnego stopnia kolejną wersją sporu młodego (egzaltowanego zapałca) ze starym (żyjącym w bezpiecznym, uporządkowanym przez rozum i dogmaty świecie duchownym).

O autorze i jego twórczości

Zob. **Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy*

Warto wiedzieć

- **CYKL DZIADY** – na cykl *Dziady* Mickiewicza składają się: młodzieńcze, napisane w czasie pobytu poety w Wilnie i Kownie części II i IV (osobne miejsce zajmuje tu ballada *Upiór*), stworzona w Dreźnie część III oraz *Dziady. Widowisko* (nazywane czasem częścią I), napisane prawdopodobnie również we wczesnym okresie twórczości poety. Zaburzona, niechronologiczna numeracja poszczególnych części utworu powoduje, że tworzą one prawdziwe dzieło otwarte, model do składania, a w zależności od tego, w jaki sposób uporządkujemy poszczególne ogniwa, otrzymujemy nieco odmienne interpretacje całości. Część IV opowiada dzieje nieszczęśliwej miłości głównego bohatera cyklu – Gustawa (ukrywającego się tutaj pod postacią Pustelnika). Można powiedzieć, że utworem tym wprowadzał Mickiewicz wielki romantyczny temat miłosny do literatury polskiej.
- **EWANGELIA** – będący częścią *Nowego Testamentu* zbiór tekstów czterech ewangelistów: Marka, Mateusza, Łukasza i Jana. Każdy z tych tekstów z osobna również określany jest mianem Ewangelii. Są one źródłem wiedzy na temat życia i działalności Jezusa. W cytacie z dramatu Mickiewicza Ewangelia funkcjonuje jako symbol wartości i zasad ważnych dla chrześcijan.

Z opracowań

Żał mu [Księdzu – M.B.] Gustawa, który przyszedł jesienną nocą „do nitki przemoczony wszystek”, trzęsie się w gorączce i bredzi. Jego cierpienia traktuje poważnie. Wie, że rany serca, choroby umysłu, śmierć duszy nie są urojeniem ani metaforą. Od tego jest lekarzem dusz, księdzem. I zachowuje się jak lekarz. Słuchając, nie słucha, lecz szuka na Gustawa sposobu: „Trzeba z nim, widzę, innego sposobu”. Chce Gustawa ogrzać, nakarmić, napoić i uspokoić. Wyleczyć, sprowadzić na właściwą drogę. I chce, przede wszystkim, przerwać tę nierozumną opowieść – a tymczasem tamten gada i gada.

Książdz źle czytał Ewangelię. W każdym razie niewiele zrozumiał z Listów św. Pawła do Koryntian. Jego słynne pytanie skierowane do Upiora: „A znasz ty Ewangelię?”, jest dokładnie tyle warte, co równie słynna riposta nocnego gościa: „A znasz ty nieszczęście?” Ewangelia opowiada bowiem o nieszczęściach egzystencjalnych człowieka i jednocześnie uczy, że z epistemologicznej nędzy może się on wydobyć tylko dzięki objawieniu, dzięki interwencji świata nadprzyrodzonego. Ewangelia wychwala szok poznawczy, w swej istocie bardzo podobny do tego, którego doznał Książdz w dniu Święta zmarłych w mistycznej chacie na Litwie.

Przybylski 1993, 95

Bibliografia

- Dopart B., 1992: *Mickiewiczowski romantyzm przedlistopadowy*. Kraków.
Dopart B., red., 1999: „*Dziady*” Adama Mickiewicza: *poemat, adaptacje, tradycje*. Kraków.
Kolankiewicz L., 1999: „*Dziady*”: *teatr święta zmarłych*. Gdańsk.
Pawińska M., 1984: *Miłość romantyczna*. Warszawa.
Przybylski R., 1993: *Słowo i milczenie bohatera Polaków. Studium o „Dziadach”*. Warszawa.

Magdalena Bąk